

ДО ПРОБЛЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ МЕЦЕНАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З БОКУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена розвитку меценатської діяльності в Україні, особливостям стимулювання діяльності меценатів з боку держави.

Ключові слова: меценатство, органи державної влади, держава, законодавство.

Статья посвящена развитию меценатской деятельности в Украине, особенностям стимулирования деятельности меценатов со стороны государства.

Ключевые слова: меценатство, органы государственной власти, государство, законодательство.

The article is devoted to development of patronage in Ukraine, to the features of stimulation of activity of patrons from the side of the state.

Key words: patronage, public authorities, state, legislation.

Сучасна державна політика підтримки меценатської діяльності не є системною і формується розрізненими зусиллями окремих органів. Не існує встановлених законодавчими актами узгоджених переліків цілей та видів меценатської діяльності і критеріїв її визнання. Важливим елементом у розвитку меценатської діяльності є її нормативно-правове регулювання, яке передбачає встановлення відповідних видів мотивації та стимулів, що повинні бути закладені в Законі «Про меценатство». Крім того, в даному законодавчому акті необхідно визначити форми державної підтримки благодійників та меценатів: держава через відповідні органи влади повинна сприяти забезпеченню захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері меценатства.

Метою статті є виявлення особливостей стимулювання меценатської діяльності з боку органів державної влади в Україні.

Об'єктом роботи є меценатська діяльність.

Предметом дослідження виступає процес стимулювання меценатської діяльності з боку органів державної влади в Україні.

Значний внесок до розробки провідних проблем меценатства, удосконалення державної політики у сфері меценатської діяльності здійснили як вітчизняні, так і російські науковці. В цьому дискусії зацікавленість викликають праці С. Слободського, С. Кубицького, В. Карлової, В. Ковалінського та багато інших.

Державна політика України щодо меценатської діяльності повинна базуватися на таких принципах як гарантування добровільності діяльності меценатів і створенні сприятливої правової бази для

розвитку меценатства; співпраця органів державної влади і органів місцевого самоврядування з меценатами; визначення пріоритетних напрямів і розробці спеціальних програм розвитку меценатства в Україні; моральна та економічна підтримка державою меценатської діяльності.

Держава зацікавлена в тому, щоб постійно стимулювати інтерес підприємців до соціальної роботи і благодійної діяльності в формі різноманітних публічних конкурсів, фестивалів і інших заходів, які сприяють створенню позитивного іміджу фірми і її керівництва. В цьому плані цікавий досвід створення тематичних музеїв і виставок, які присвячені участі бізнесменів в соціальних проектах.

На підставі дослідження проведеного Інститутом економіки міста, експерти виділяють наступні моделі державної політики стимулювання благодійної діяльності, і відповідно, меценатської:

– добровільно-примусова благодійність. Вибір напрямків благодійних програм здійснюється «зверху» органами державної влади, а так зване «соціальне навантаження» для представників бізнесу є умовою долання адміністративних бар'єрів;

– партійна благодійність – фінансування благодійних програм, акцій в рамках виборчих кампаній політичних партій. Характерна «сезонна» активізація благодійної діяльності під час виборів, що супроводжується замовним інформаційним висвітленням у засобах масової інформації;

Автор вважає, що основним недоліком застосування даних моделей є відсутність громадської ініціативи та суперечність етичним нормам правової держави.

І остання модель, це – соціальне партнерство на основі взаємовигідного співробітництва. Саме в об'єднанні ресурсів та професійної експертизи кожного сектора вбачається найоптимальніша модель розв'язання соціальних завдань [1].

Згідно даним дослідження «Стан розвитку організаційного потенціалу громадянського суспільства в регіонах України», проведеного Центром філантропії в 2008 році, в українському суспільстві існують елементи всіх перерахованих практик державного впливу на благодійну діяльність [2]. Водночас, респондентами високо оцінюються досвід співпраці з органами державної влади при організації проведення благодійної діяльності. Саме ця практика стимулювання благодійності є найефективнішою (відповідно і міжнародному досвіду). Тож, стратегія державної політики стимулювання благодійної діяльності в Україні повинна ґрунтуватись на моделі соціального партнерства.

Концепція соціального партнерства стимулювання благодійної діяльності орієнтована на створення у суспільстві загального сприятливого поля ведення благодійної діяльності. А саме, усунення надмірної бюрократизації регулювання та підзвітності суб'єктів благодійної діяльності, подолання у суспільні негативних стереотипів та недовіри до суб'єктів благодійної діяльності. Вагоме значення мають заходи, спрямовані на підняття професійного рівня та культури ведення благодійної діяльності в Україні, а саме, забезпечення кадровим потенціалом та проведення фахових досліджень.

Механізми реалізації цієї концепції включають розгорнутий комплекс заходів державної політики, серед яких: створення сприятливого нормативно-правового поля та податкового режиму для здійснення благодійної діяльності, що сприятиме зростанню соціальних інвестицій від вітчизняних та зарубіжних донорів, – це, в свою чергу, дасть можливість залучити значні позабюджетні фінансові ресурси для вирішення актуальних проблем соціокультурного розвитку українського суспільства; забезпечення відкритості і прозорості діяльності донорських структур для громадськості, висвітлення об'єктивної оцінки їх ролі в соціокультурному житті суспільства; створення інформаційних центрів, структур надання вичерпної інформації про наявні можливості отримання благодійної допомоги; розглянути можливість створення при Міністерстві культури і туризму України, а також обласних, міських районних управліннях культури спеціальних структурних підрозділів (кадрових посад) відповідальних за налагодження зв'язків між організаціями культури (або митцями) та меценатами чи благодійними організаціями.

Важливі є також широке висвітлення у ЗМІ інформації щодо морального заохочення населення до меценатської діяльності. Тому вбачається необхідним впроваджувати заходи зі створення ефективної соціальної реклами. Зокрема, удосконалити систему правового регулювання соціальної реклами, включаючи механізми оподаткування,

розробити методи заохочення розповсюджувачів такої реклами.

Російський науковець С. Слобідський визначає такі завдання стимулювання меценатської діяльності підприємців:

- формування в суспільній свідомості позитивного іміджу підприємця-мецената, що бере участь у відродженні культури через демонстрацію соціально значущих цілей і мотивів меценатської діяльності;

- допомога підприємцям в адаптації в культурно-ціннісному середовищі через включення в меценатську діяльність і підтримку культурних програм;

- популяризація в підприємницькому середовищі образу цивілізованого соціально-відповідального, патріотично орієнтованого підприємця;

- підвищення ефективності меценатської діяльності шляхом поширення через засоби масової інформації і організацію культурно-масових заходів найкращих зразків творчої співпраці представників бізнесу і культури, проведення меценатських акцій, проектів і ініціатив в сфері взаємодії культури і підприємництва;

- стимулювання наукових досліджень щодо психологічних, культурологічних проблем організації взаємодії бізнесу і культури, вивчення зарубіжного досвіду в цьому аспекті;

- організація відкритого глибинного обговорення фахівцями культурологічних і морально-етичних проблем, які пов'язані з меценатською діяльністю, вироблення етичних принципів ефективної взаємодії представників ділових структур і культури;

- реабілітація в суспільній свідомості поняття спонсорства як соціально-відповідальної діяльності, що вимагає від підприємця великих матеріальних і моральних витрат, високого культурного рівня;

- формування в свідомості підприємця системи морально-психологічних мотивів і стимулів, які сприяють включитися в меценатську діяльність [6, с. 32–33].

Важливо зазначити, що органи державної влади і органи місцевого самоврядування для підтримки меценатства повинні сприяти у наданні їм пільги з оплати податків і зборів, нагороджувати меценатів державними нагородами України, відзнаками органів місцевого самоврядування, встановити порядок увічнення імені мецената у зв'язку з меценатською діяльністю.

Автор вважає, що органи державної влади та місцевого самоврядування для посилення стимулювання меценатської діяльності повинні здійснювати ряд заходів, а саме:

- встановлювати почесні звання, нагороди та відзнаки за діяльність у сфері меценатства;

- представляти до звання «почесний меценат» або «почесний житель міста»;

- нагороджувати державними нагородами України, нагородами та відзнаками органів місцевого самоврядування;

– відзначати осіб, що здійснюють меценатську діяльність в інших формах відповідно до законодавства.

Слід відмітити, що право на податкові та інші пільги меценати, меценатські організації отримують із моменту здійснення меценатської діяльності.

Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України необхідно запропонувати внести довідки про діяльність меценатів в підручники для вищих навчальних закладів, шкіл, ліцеїв, гімназій.

Автор вважає також необхідним та важливим у процесі посилення стимулювання меценатства з боку держави втілення таких практичних заходів:

– підвищувати культурний рівень не тільки меценатів, а й тих, хто отримує підтримку, за допомогою організації спільних зустрічей, круглих столів, де обидві сторони зможуть висловлювати свої пропозиції та побажання;

– за допомогою засобів масової інформації формувати соціально і культурно привабливий образ (постать) мецената як діяча, патріота, подвижника соціального благодійництва, освіти, науки, мистецтва, культури;

– за допомогою механізмів державного управління налагодити взаємозв'язки всіх суб'єктів та об'єктів соціально-культурної сфери, особливо співпрацю меценатів із профільними установами та організаціями;

– органам державної влади і місцевого самоврядування розробити перспективні плани увіковічнення пам'яті відомих меценатів минулого;

– створити необхідну, відповідно до умов України, правову базу розвитку меценатства і спонсорства, забезпечивши їм режим найбільшого сприяння;

– відновити систему філантропічних добротинних інституцій і товариств;

– ввести пільгове оподаткування для меценатів;

– створити ефективну систему морального, культурного заохочення діяльності меценатів і спонсорів;

– досягти оптимального рівня координації, взаємопогодженості та співпраці меценатів з засобами масової інформації;

– започаткувати низку видань, присвячених проблемам розвитку меценатства;

– за допомогою громадських організацій налагодити взаємозв'язки всіх суб'єктів культурного життя, особливо співпрацю меценатів з творчими спілками;

– підвищувати рівень знань громадян про історію меценатства та окремих постатей меценатів.

Отже, у реалізації даних рекомендацій безпосередню участь повинні брати не тільки недержавні структури, а й органи державної влади, які повинні створити необхідну правову базу та підвищити зацікавленість громадськості до меценатської діяльності за допомогою засобів інформації.

Особливістю ситуації є те, що на відміну від країн європейського простору, Україна майже зовсім не зацікавлена у розвитку та стимулюванні альтернативних форм фінансування (відповідно, меценатства та благодійництва) соціально-культурної сфери.

Таким чином, можна сказати, що розвиток державного регулювання меценатства проходить в Україні в досить складний соціально-економічний і політичний період, а також в умовах подолання недовіри з боку населення до даного явища. Однак, держава, зі свого боку, повинна створити сприятливі правові умови розвитку меценатства, забезпечити моральні стимули для меценатів, що в свою чергу буде сприяти поширенню меценатської діяльності в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакальчук В. Механізми державного стимулювання благодійної діяльності у сфері культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/5.htm>.
2. Звіт дослідження організаційної самодостатності (практики фандрайзингу) організацій громадянського суспільства «Стан розвитку організаційного потенціалу громадянського суспільства в регіонах України» (Центр філантропії, Київ, 2008 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philanthropy.org.ua/filestorage/File/Report-res-ukr.doc>.
3. Карлова В. В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. – К.: Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України, 2003. – 20 с.
4. Ковалинський В. За меценатство – титул дворянина // Галицькі контракти. – 2000. – 25-31 грудня.
5. Кубицкий С. И. Благотворительность: теория, история, современность: Монография. – Челябинск: Фотохудожник, 2005. – 160 с.
6. Слободской С. А. Роль меценатства и спонсорства на современном этапе развития российской государственности: Автореферат к.э.н. – М.: ГУП СПб, 1998. – 35 с.

Рецензенти: Багмет М. О. – д.і.н., професор;
Коваль Г. В. – к.політ.н., доцент